

AGNES von KRUSENSTJERNA

Händelser i ett rum

Ur *Händelser på vägen* (1929)

I ett rum med storblommiga, bleknade tapeter och stoppade möbler satt en liten gumma i en rullstol. Fastän stolen inbjöd till att bekvämt luta sig tillbaka mot dess mjuka kuddar, försökte den gamla då och då att räta upp sig och sitta mycket rak med hopknäppta händer. Men rätt som det var, sjönk hon tillbaka, och då fick hennes ansikte ett förargat uttryck. Det var ett ansikte med runda, skrynkliga kinder, ett par färglösa läppar och ögon, bruna som pepparkorn. Håret var grått och tunt, uppkammat över en valk.

Bordet framför soffan stod dukat med en vit duk, och på den funnos flera kaffekoppar, fat med kakor och en tårta, i vilkens mitt ”välkommen” lyste i grön glasyr. Den lilla gumman betraktade bordet med glada och belåtna blickar. En doft av kaffe for in i rummet från köket.

– Din unga slyna, kom hit! ropade den gamla med gäll barnröst.

Den unga slynan visade sig i dörren. Också hon var gammal, men hennes ansikte var bekymrat och strävt.

PDF från Litteraturbankens sidor om Shared Reading:

<https://lb.se/bibliotekariesidor/shared-reading/>

Texten är hämtad ur *Händelser på vägen* (1929):

<https://lb.se/f/KrusenstjernaA/t/HandelserPaVagen/sida/185/etext>

– Vad är det nu då, frun? sade hon och torkade händerna på sitt köksförkläde.

– Får jag då äntligen se på tårtan?

– För tionde gången! anmärkte den andra, men utan otålighet i rösten.

Hon lyfte fram den granna tårtan till vilstolen.

– Jo, jo, muttrade den gamla. Mormor kan nog bestå. Så fin! Så fin! Men, och ögonbrynen drogos samman, varför står det välkommen?

– Nå, frun frågar då också! Det är ju för lille Pauls fästmö kommer från Amerika i dag, och han skall välkomna henne.

– Ba ba, grumsade den lilla gumman. De äro ju bara barnen.

Det var hennes ständiga uttryck. För henne hade tiden rullat tillbaka, som om en osynlig hand fattat tag i hennes rullstol och skjutsat den många år baklänges in i det gångna. Hennes barn, som nu voro gamla och hade egna barn, voro i hennes ögon alltjämt ungdomar, och då hon var på riktigt nyckfullt lynne, blevo de åter småbarn. Hon bannade dem, och hon kysste dem med sina bleka läppar. Hon såg dem ju fullvuxna, ja redan åldrade också de, men hon begrep det inte. Hon levde i en lycklig rymd för länge sedan. Barnbarnen tog hon ofta fel på och kallade dem vid sina egna barns namn. Så var det med Paul, som var så lik en son hon haft, som dött. Men det hade hon glömt. Hon berättade gärna om sina minnen, men död och ålderdom funnos icke till för henne.

I hennes rum stod tiden alltjämt stilla, och väggklockans regelbundna tickande och dova slag hade ingenting att säga den lilla gumman om brådslande minuter och timmar, som bli till ilande dagar och år.

Trotjänarinnan gick åter ut i köket. Också hon hörde till den värld av ungdom, som samlats kring rullstolen. Alltjämt var hon den unga slynan, som man måste låsa dörren om på lördagskvällen, så att hon ej sprang ut och dansade med karlarna.

Den gamla måtte ha slumrat till ett tag. Då hon åter öppnade ögonen, satt Paul vid fönstret. Det var en ung man med drömmande ansikte och ett blitt leende. Han var liten och smalaxlad, alldeles som hennes son varit.

– God dag, mormor, sade han och nickade vänligt. Mormor sov.

– Visst inte, svarade mormor förargad.

– Jag var nere vid tåget, men jag hittade inte Anna. Kanske försvann hon bland så många människor, men då kommer hon säkert direkt hit.

Han sträckte på sig.

– Å, vad jag längtar! Lilla Anna! Nu har hon varit borta så länge.

Mormor strök hans hand.

– Ja, sade hon. Och välkommen står det på min fina tårta.

Han gick fram till bordet.

– Ja minsann! sade han och brast i ett lyckligt skratt.

Uppför trapporna till den gamlas våning kommo ett par damer. Den ena var en femtio års fetlagd kvinna med pepparbruna ögon. Det var Pauls mor. Den andra var Pauls fästmö, Anna, och hon var ung och söt. De talade med låga, allvarliga röster. Pauls mor stannade då och då och pustade.

– Du kan inte säga honom det, sade hon förebrående. Han blir tokig av det. Jag känner honom. Han är så vek. Han har längtat så efter dig.

– Jag kunde inte skriva, sade den unga flickan skyggt. Jag trodde det skulle gå lättare, om jag sade det själv. Och så skulle jag ju ändå hem.

– Vem är då den andre? Är han bättre än min Paul?

– O nej. Anna hade gråten i halsen, det hördes. Men vi blevo bekanta där ute. Vi äro ju inte förlovade. Men han skulle få mitt svar, när jag kommer tillbaka.

Pauls mor stannade åter.

– Vad är du för en flicka? sade hon skarpt. En här och en där! Det skulle just gamla mormor här uppe höra. Ja, gråt inte nu, för då ser Paul det. Den här timmen kan du väl vara vänlig mot pojken. Sedan kan du döda hans glädje, om du vill.

– Var inte så hård, sade den unga. Jag handlar ju ärligt. Jag vill ingen ont.

– Ja, ja, sade den äldre litet vänligare. Men säg det inte genast. Jag känner Paul bättre än du. Man måste taga honom försiktigt.

Den unga log tacksamt, då hon hörde den blidare rösten. Tysta fortsatte de uppåt.

Paul öppnade på deras ringning. Med ett utrop av glädje slöt han Anna intill sig.

– Du är dig alldeles lik, sade han och betraktade henne strålande.

Han varnade icke hennes bleka kinder och förvirrade blick. I somliga fall var han märkvärdigt lik mormor, som endast såg det hon ville se.

– Sedan skola vi prata riktigt, sade han och hjälpte henne av med kappan, men först måste du ju äta av mormors fina tårta, som det står välkommen på.

Då den unga flickan steg in i rummet med de storblommiga tapeterna, tyckte hon, att hon aldrig varit borta. Den gamla frun satt där i sin rullstol, precis sådan, som Anna mindes henne, och de gamla vördiga möblerna sågo lika inbjudande ut mot henne, som de gjort förr. Och de kommo henne att känna sig som en förräderska. Väggeklockan tickade och tickade. Men tiden, den flyktiga, hade stannat, ja vänt om på tröskeln. Mormor log mot Anna.

– Så är du här. Och nu skola vi ha kaffe. Vad är det med dig, Sigrid? sade hon till dottern.

– Ni hör väl, om det ringer i telefonen? frågade denna. Jag kommer från Elsa. Hon väntar en liten vilken timme som helst.

Men nu blev den gamla frun riktigt ond.

– Du pratar! ropade hon med sin gälla barnröst. Elsa är ju på barnbjudning i dag. Och hon fick ha sin röda klänning på sig.

Då logo de andra. Ja visst! Elsa var på barnbjudning. Vad gjorde det om den där bjudningen var för tjugufem år sedan eller i dag? Då öppnades åter tamburdörren. Det var den sjuttonåriga Rigmor, ett annat av mormors barnbarn, som kom. Hon rusade in och slog armarna om Anna. Hennes ögon tindrade.

– Välkommen! skrek hon. Det här var festligt.

Och hon kysste också mormor. Den unga slynan kom efter med kaffepannan. Mormors stol rullades fram. Nu sutto de alla runt kaffebordet. ”Välkommen” strålade i granna och gröna bokstäver från tårtan. Anna fick tårar i ögonen. Hon såg från den ena till den andra: den lilla gumman, som så glatt glömt sig kvar i en krets av lyckliga barn. Paul, som betraktade henne själv med strålände blickar och smekte hennes hand, hans mor, som hade ett bekymrat uttryck, fylld av tanken på Pauls olycka och systemens kritiska stund, och Rigmor, som pratade om någon fest hon varit på.

Mormor lät servera vin till tårtan.

– Det kan jag verkligen behöva, sade Pauls mor och tog sig en stor klunk.

Anna var så tyst. Skulle Paul märka något?

Rigmor satte sig borta vid fönstret. En ung herre, som hon hyste mycket ömma känslor för, hade lovat att gå förbi på ett visst klockslag och lyfta på hatten. Kanske skulle hon kunna springa ifrån till en promenad med honom. Hennes rosiga kind var halvt vänd från rummet. Hon hörde de

andras röster som ett sövande mummel. Hennes tankar förirrade sig glada och lätta ut på äventyr.

Men de andra där inne i rummet talade på ett ryckigt och underligt sätt. Paul började se ängslig ut. Anna berättade om Amerika, men hennes ögon irrade omkring, som om hon ej vågade möta Pauls ömma blickar. Hans mor såg, hur han blev blek och hur hans ögon började glänsa, liksom fuktiga av annalkande tårar. Hon själv sköt in ett och annat ord, för att inte samtalet skulle avstanna. Hela tiden lyssnade hon efter, om telefonen skulle ringa. Stackars Elsa, tänkte hon, sliten mellan sin oro för syster och son. Nu har hon det svårt. Att ett nytt liv skall födas med sådan smärta! Och vad skall det bli av den lille nykomne? Det är ju redan så många barn.

Men den gamla nickade förnöjd. Vinet hade kommit hennes kinder att vackert rodna. Hon var en lycklig bland lyckliga. Från köket hördes den unga slynan bullra med disken. Den svaga kaffelukten, som dröjde kvar i rummet, var behaglig. Hon lyssnade icke mycket till vad de andra sade. Hennes tankar dök djupt ned i minnenas kammare. Det var något, hon sökte: ett minne ännu fladdrande och otydligt.

Men den unga flickan, som kommit för att slå upp med sin fästman, blev alltmer förtvivlad. Hur skall jag kunna det? tänkte hon och vände sig bort för att ej se hans ljusa ansikte med den undrande blicken. Och medan hon talade, sysslade hennes tankar med andra ting. Hon hade rest hemifrån för att besöka släktingar i Amerika och även taga en

tjänst de skaffat henne. Paul och hon kunde ej tänka på giftermål, förrän han fått en bättre plats. Ett år hade hon nu varit där ute. Hon hade rest så ung och oerfaren. Hon älskade Paul och hade aldrig förut älskat någon annan. Den andre mannen var så olik Paul, att hon mitt i bedrövelsen måste småle. Han var lång och senig med en bred haka och dristiga ögon. Paul var en duva, och han var en rovfågel, en falk. Han hade intagit henne, för att han var olik alla andra människor hon förut träffat. Jag vill, brukade han säga. Och han fick allt vad han ville. Nu ville han ha henne, och henne skulle han väl också få. Skulle han det?

Hon kände ett sådant medlidande med Paul vid den tanken. Men varför var inte Paul en stor och stark man? Han såg ju ut som en gosse med sina smala axlar och sitt veka leende. Det fanns icke mycket kraft hos honom. Aldrig hade hon hört honom med ljungande blickar säga: Jag vill! Om han blott kunde säga det! Om han kunde hålla henne kvar!

Rummet med de storblommiga, bleknade tapeterna andades en sådan frid, som om det ej vetat om de ångestfulla tankar och frågor som just nu tumlade inom dess fyra väggar. Klockan slog ett par slag, så fortsatte den sitt regelbundna tickande.

Nu lyfte mormor ett förnumstigt pekfinger, och de andra tystnade. Hon hade hunnit till botten på minnenas kammare, och det otydliga fladdrande minnet hade upphört att fladdra och stod nu klart och lysande som ett ljus.

– Nu skola ni få höra, sade hon. Du, min son, behöver inte lyssna. Men när jag ser din fästmö och hennes kära ansikte, måste jag berätta för henne om dig. Det skall glädja henne.

– O, nu blandar mor bort dig med din onkel Erik igen, mumlade Pauls mamma.

– Det gör ingenting, viskade Paul. Låt henne berätta! Det tycker hon är roligt.

– Du är alldeles för ung att gifta dig, sade den gamla frun. Du är ju bara barnet.

Hon höll upp ett ögonblick vid sitt vanliga uttryck och såg sig omkring, som om hon väntat de vanliga protesterna, men ingen sade något.

– Nå ja, jag säger inte nej. Flickan är vacker, och ni bli lyckliga.

Å, vad detta är förfärligt! tänkte Anna.

– Men jag vill berätta en liten sak som jag väl minns från din barndom, fortsatte hon. Och det skall också säga Anna att hon får en god man. Hur gammal du var, när det hände, det minns jag inte. Men jag kan ju tala om för din fästmö, att du var en liten vacker pys. Dina ögon strålade så. Du gick så lätt, att man riktigt var rädd att du plötsligt skulle slå ut armarna och flyga bort från jorden. Jag hör dina steg. Tripp! Trapp! Tripp! Trapp! Och så den lilla klara rösten. Ja! ja! Ni säga, att jag är gammal och ingenting minns. Men vänta ni! Jag minns nog! Ungdomen hånar de gamla, för att de inte längre kunna hoppa och skutta som ni andra. I stället sitta vi helt stilla i en vilstol. Det är en glädje att sitta stilla också. Men det kunna ni inte förstå, förrän ni

bli lika gamla som jag. Vilket jag hoppas, att ni bli. Ja, det gör jag! tillade hon med eftertryck, som om hon önskat dem något riktigt gott.

– Nå, nu var det min lille gosse! Han hade inte några lekkamrater. Han var en klen och ömtålig liten en, och han orkade aldrig med de andras bullrande lekar. Helst stod han på avstånd och såg på leken med rynkad panna, som om han grubblat över något. Ja, precis, som om han grubblat över något. Kanske var det över att han var olika andra barn och inte kunde förstå varför.

– Men det är ju om Paul hon berättar, viskade Pauls mor, då den gamla tystnade ett tag. Nu har hon åter blandat om sina minnen. Det är bestämt något jag själv talat om för henne en gång.

– Å, låt henne bara berätta! sade Anna nu i sin tur, gripen av tanken på den lille ensamme gossen.

– Men en gång fick han en vän, en riktig vän, fortsatte den gamla frun. Det var en pojke, som förut också hållit sig från de andra. Men det var för att han hade fattiga kläder och ett fattigt hem. De andra pojkarna tålde honom inte. Över lekplanen sågo de två små ensamma gossarna på varandra. De drogo sig allt närmare varandra. Och så kom min son och räckte den lille fattige handen. Han såg inte just så trevlig ut, den andre. Han var blek i ansiktet och med oroliga och hungriga ögon, just som en herrelös och förvildad hund. Varför min son fattade tycke för honom är väl obegripligt. Men hans hjärta ömmade för alla svaga, kanske för att han själv var liten och svag.

De två voro nu ständigt tillsammans. Om kvällarna gömde min pojke sina smörgåsar. Den andre stoppade i sig dem med glupande aptit. Jag är inte säker på att han brydde sig om sin nye vän, men han tyckte om smörgåsar med sovel på. Å, vad min gosse beundrade den där stackaren. Se, det var hans fel. Han måste beundra och älska, annars skulle han ha dött. Han var så glad den tiden. ”Jag har en vän! Jag har en vän!” sjöng han och trallade. Ja, och så gick det så här.

Den gamlas kinder voro nu röda av iver. Hon hade aldrig så roligt som när hon själv fick tala och de andra sutto tysta. Orden runno till som från något avlägset rum i hennes hjärna, som låg stilla vaktande, till dess minnets dammlucka drogs upp. Den unga slynan tittade leende i dörren. Paul satt med nedslagna ögon och fingrade på karmstolens fransar.

Rigmor nickade vid sitt fönster. En ung herre gick förbi och hälsade med en sväng på hatten. Men Rigmor såg sig om i rummet och fann ingen möjlighet att komma förbi de andra ned till den väntande. Därför skakade hon sina lockar och spetsade munnen.

– Ja, så gick det på detta sätt, berättade mormor vidare. En dag voro de två små vännerna ute på strövtåg i skogen. Det var en vacker sommardag. Fåglarna kvittrade från grenarna, skogen doftade, och det susade så hemlighetsfullt i de stora träden. Min gosse hade råkat litet på efterkälken. När han kom fram till sin vän, svängde

denne något i handen. Det var en liten dunig pipande fågelunge, som fallit ur sitt bo. Och smack! – slängde han den med ett skratt i en sten.

De två gossarna blevo stående, stirrande på varandra, när detta var gjort. Min son darrade och skälvde av fasa över illdådet. Han tyckte, att hans vän blev helt förvandlad. Att han inte längre var en gosse, utan ett troll med ögon, som ville tränga ut som vassa spröt ur ögonhålorna och med långa, krokiga klor i stället för händer. Munnen som stannade i skrattet var som ett rovdjurs gap. Min son höjde sin hand, sin lilla magra, vita hand, för att slå trollet, men då sprang det sin väg. Då föll den lille på knä framför den krossade fågelungen. Hela världen låg där krossad för hans fötter. Aldrig någonsin skulle det bli glatt och roligt igen. Fåglarna hade slutat att sjunga, tyckte han.

Den gamla hämtade andan och rätade på sig. Pauls mor kastade en förskräckt blick på Anna. Varför skall mor nu också berätta det här om Paul, tänkte hon. Anna kommer bara att tycka, att han är konstig, och det hjälper då inte upp hennes känslor för honom. Men Anna hade höjt huvudet och lyssnade ivrigt, som om hon fått höra något märkvärdigt.

– Ingen kan ju förstå min son mer än jag, sade mormor, alldeles ovetande om de andras tankar och att det var om Paul hon berättade. För honom var vänskapen förstörd. Han hade mist sin tro på vännen. Det var nära att denne dödat hans hjärta. Han bäddade ned den lilla fågelungen i mjuk

mossa, och när det blev natt, smög han sig hemifrån. Han begravde fågeln och lade en sten ovanpå graven. Och sedan, se ni, sedan ville han också dö. En sådan liten gosse. Den andre hade bedragit honom. Den andre var ingen vän, utan blev ju plötsligt ett styggt troll. Och så föreföll det hans lilla trofasta hjärta, som om livet vore omöjligt att leva längre. Han gick och sprang hela natten i skogen. Han trodde, berättade han mig sedan, att han skulle springa rätt in i döden som i en stor eld. Han kände hettan från elden föras till honom med vinden, och han sprang mot det håll, där han trodde elden fanns. Han kunde inte leva längre. Somliga barn äro sådana. De trofasta och kärleksfulla lita på vänskap och kärlek. Och de brytas ned, när banden brytas.

Talade mormor till Pauls fästmö, som kommit för att slå upp med honom? Nej då. Mormor gladde sig bara åt sina minnen. Men Pauls fästmö satt med ansiktet i händerna. Hon såg så tydligt för sig den lille gossen, som trodde att döden var en brinnande eld, som han skulle springa rätt in i, därför att han blivit bedragen på sin vän. Sådana äro somliga barn. Sådana äro även somliga vuxna. Kanske den där elden också var det passionerade hjärtat, som inte tål att bedragas.

Anna såg sin fästman med ens sådan han var: överlägsen den andre, trofast, passionerad, hängiven. Den vuxne Paul hade väl inte kommit så långt från barnet. Hon förstod det nu. Hon hade väl vetat det hela tiden, men mormors berättelse hade

väckt upp henne. Hon hade aldrig upphört att älska honom! Denna upptäckt gjorde henne så glad och förvirrad, att hon knappast lyssnade till den fortsatta berättelsen, om hur den lille fick feber och var nära att dö. Det betydde ju ingenting nu, tänkte hon. Han lever ju! Han sitter ju här, den lille Paul! Nu behöver han inte springa in i elden.

Det ringde på dörren. En herre i ulster kom in. Pauls mor rusade upp.

– Hur har det gått med Elsa? skrek hon till.

– Hon har fått en liten pojke, sade den nykomne glatt, ty det var Elsas man.

I den kör av frågor och svar och skratt, som nu höjdes, hördes mormors röst.

– Varför kommer inte Elsa? sade hon. Hon har ju inte läst sina läxor.

– Å, mormor, sade Paul. För mormor äro vi alla barn, som aldrig lära sig sina läxor!

– Men jag har lärt mig min i dag, sade Anna plötsligt, och hon gick med lätta steg fram till Paul och gav honom sin röda mun att kyssa.

Så småningom gingo de sin väg, var och en till sitt. Deras steg hördes klappa i trappan. Den lilla gumman satt ensam kvar i sitt rum, där klockan tickade och slog. Hon slumrade lätt till. Hennes ena fina ådriga hand var sluten, som om hon ännu i drömmen höll sig fast vid en späd och mjuk barnhand.